

Številka: 00104-380/2019/5

Datum: 12. 12. 2019

Odgovor na poslansko vprašanje Janija Ivanuše v zvezi s spremembami pogojev za upokojevanje in določitvijo višine pokojnine

Vlada Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Vlada RS) je prejela pisno poslansko vprašanje Janija Ivanuše v zvezi s spremembami pogojev za upokojevanje in določitvijo višine pokojnine. Poslanec prosi Vlado RS, da odgovori na več podrobnih vprašanj, ki se nanašajo na starostno pokojnino od osamosvojitve Slovenije do danes.

Uvodoma Vlada RS pojasnjuje, da so v času od osamosvojitve dalje v Republiki Sloveniji (v nadaljnjem besedilu: RS) veljali štirje področni zakoni. Vse do 1. 4. 1992, ko je začel veljati Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 12/92 s spremembami; v nadaljnjem besedilu: ZPIZ-92), je veljal še republiški zakon bivše SFRJ iz leta 1983 (Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, Uradni list SRS, št. 27/1983), po ZPIZ-92, ki je veljal do 31. 12. 1999, je stopil v veljavo Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/99 s spremembami; v nadaljnjem besedilu: ZPIZ-1), nato pa s 1. 1. 2013 še Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 96/12, 39/13, 99/13 – ZSVarPre-C, 101/13 – ZIPRS1415, 44/14 – ORZPIZ206, 85/14 – ZUJF-B, 95/14 – ZUJF-C, 90/15 – ZIUPTD, 102/15, 23/17, 40/17, 65/17 in 28/19; v nadaljnjem besedilu: ZPIZ-2), ki še vedno velja.

V nadaljevanju predstavljamo zahtevane podatke na podlagi ZPIZ-92, ZPIZ-1 ter ZPIZ-2.

1. Glede vprašanja v zvezi s spremembo pogojev za upokojitev, predpisane starosti, dolžine pokojninske oziroma zavarovalne dobe za starostno upokojitev od osamosvojitve Slovenije do danes Vlada RS pojasnjuje, da je na podlagi ZPIZ-92 zavarovanec pridobil pravico do starostne pokojnine, ko je dopolnil starost 63 let (moški) oziroma 58 let (ženska) in pokojninsko dobo 20 let, pri čemer se je v prehodnem obdobju od 1. 4. 1992 do 31. 12. 1996 starostna meja za pridobitev pravice do starostne pokojnine zviševala postopoma, in sicer za 6 mesecev na leto.

Obdobje	Moški let	Ženska let
od 1. 4. 1992 do 31. 12. 1992	60,5	55,5
od 1. 1. 1993 do 31. 12. 1993	61,0	56,0
od 1. 1. 1994 do 31. 12. 1994	61,5	56,5
od 1. 1. 1995 do 31. 12. 1995	62,0	57,0
od 1. 1. 1996 do 31. 12. 1996	62,5	57,5
od 1. 1. 1997	63,0	58,0

Zavarovanec, ki ni imel dopolnjene pokojninske dobe 20 let, je pridobil pravico do starostne pokojnine, ko je dopolnil starost 65 let (moški) oziroma 60 let (ženska) in najmanj 15 let zavarovalne dobe.

Zavarovanec je pridobil pravico do starostne pokojnine tudi, če je dopolnil pokojninsko dobo 40 let (moški) oziroma 35 let (ženska) in starost 58 let (moški) oziroma 53 let (ženska), pri čemer se je v

prehodnem obdobju od 1. 4. 1992 do 1. 1. 1998 starostna meja za pridobitev pravice do starostne pokojnine zviševala postopoma, in sicer za 6 mesecev na leto.

Obdobje	Moški let	Ženska let
od 1. 4. 1992 do 31. 12. 1992	-	-
od 1. 1. 1993 do 31. 12. 1993	55,5	50,5
od 1. 1. 1994 do 31. 12. 1994	56,0	51,0
od 1. 1. 1995 do 31. 12. 1995	56,5	51,5
od 1. 1. 1996 do 31. 12. 1996	57,0	52,0
od 1. 1. 1997 do 31. 12. 1997	57,5	52,5
od 1. 1. 1998	58,0	53,0

Na podlagi ZPIZ-1 je zavarovanec pridobil pravico do starostne pokojnine pri starosti 58 let, če je dopolnil 40 let pokojninske dobe (moški) oziroma 38 let pokojninske dobe (ženska). Zavarovanec je lahko pridobil pravico do starostne pokojnine tudi pri starosti 63 let (moški) oziroma 61 let (ženska), če je dopolnil 20 let pokojninske dobe. Zavarovanec, ki ni imel dopolnjene pokojninske dobe 20 let, pa je lahko pridobil pravico do starostne pokojnine pri starosti 65 let (moški) oziroma 63 let (ženska), če je dopolnil najmanj 15 let zavarovalne dobe.

Z določbo 36. člena v povezavi s 398. členom ZPIZ-1 se je zahtevana minimalna zahtevana starost in pokojninska doba za pridobitev pravice do starostne pokojnine za ženske višala postopoma od uveljavitve zakona do 31. 12. 2013:

Leto	Starostna meja		Pokojninska doba	
	Leta	meseci	Leta	meseci
2000	53	4	35	0
2001	53	8	35	0
2002	54	0	35	3
2003	54	4	35	6
2004	54	8	35	9
2005	55	0	36	0
2006	55	4	36	3
2007	55	8	36	6
2008	56	0	36	9
2009	56	4	37	0
2010	56	8	37	3
2011	57	0	37	6
2012	57	4	37	9
2013	57	8		

Medtem ko je ZPIZ-1 omogočal tri različne kombinacije starosti in pokojninske/zavarovalne dobe, na podlagi katerih so zavarovanci lahko pridobili starostno pokojnino, pa je **ZPIZ-2** tri različne kombinacije ohranil le še v okviru prehodnih obdobj, po poteku le-teh pa predpisuje dve kombinaciji starostnega upokojevanja. Zavarovanec (moški in ženska) tako lahko pridobi pravico do starostne pokojnine pri starosti 65 let, če dopolni najmanj 15 let zavarovalne dobe, pri čemer se je starost 65 let, določena za ženske, v obdobju od leta 2013 do leta 2015 zviševala postopoma.

V obdobju od 1. januarja 2013 do 31. decembra 2019 lahko zavarovanec (moški in ženska) pridobi pravico do starostne pokojnine tudi, če dopolni 20 let pokojninske dobe in naslednjo starost:

Leto	Starost			
	Moški		Ženska	
	Leta	Meseci	Leta	Meseci
2013	63	6	61	6
2014	64	0	62	0
2015	64	6	62	6
2016			63	0
2017			63	6
2018			64	0
2019			64	6

Pravico do starostne pokojnine pa pridobi tudi zavarovanec (moški in ženska), ki dopolni 60 let starosti in 40 let pokojninske dobe brez dokupa dobe, pri čemer se je v obdobju od uveljavitve ZPIZ-2 do 31. decembra 2018 starost zavarovanca (moški in ženska) in pokojninska doba zavarovanca (ženska) brez dokupa za pridobitev pravice do starostne pokojnine zviševala postopoma.

Leto	Starost		Pokojninska doba brez dokupa (ženska)
	Moški	Ženska	
	Leta Meseci	Leta Meseci	Leta Meseci
2013	58 4	58 0	38 4
2014	58 8	58 4	38 8
2015	59 0	58 8	39 0
2016	59 4	59 0	39 4
2017	59 8	59 4	39 8
2018		59 8	

2. Glede vprašanja v zvezi s spremembami dejavnikov, ki vplivajo na višino pokojnine, številom let zavarovanja, ki so upoštevana pri izračunu pokojninske osnove, in valorizacijskega količnika Vlada

RS pojasnjuje, da se je skladu z **ZPIZ-92** starostna pokojnina odmerila od mesečnega povprečja plač, ki jih je zavarovanec prejel, oziroma od zavarovalnih osnov, od katerih so mu bili obračunani prispevki, v katerihkoli zaporednih desetih letih zavarovanja po 1. 1. 1970, ki so bila zanj najugodnejša.

Za izračun pokojninske osnove so se upoštevale plače oziroma osnove, od katerih so bili plačani prispevki, zmanjšane za davke in prispevke, ki se obračunavajo in plačujejo od plače po povprečni stopnji v RS. Povprečne stopnje davkov in prispevkov je določil predstojnik republiškega upravnega organa, pristojnega za finance.

Plače iz prejšnjih let, ki so se upoštevale za ugotovitev pokojninske osnove, so se valorizirale s količniki, ki so se določili vsako leto tako, da se je primerjala povprečna plača vseh zaposlenih v RS v zadnjem koledarskem letu pred letom, v katerem je zavarovanec uveljavil pravico do pokojnine, s povprečnimi plačami na zaposlenega v RS v koledarskih letih, iz katerih so se upoštevale plače za izračun pokojninske osnove. Količnike je določil Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Zavod) in jih objavil v Uradnem listu RS.

V skladu z ZPIZ-1 se je starostna pokojnina odmerila od mesečnega povprečja plač, ki jih je zavarovanec prejel, oziroma zavarovalnih osnov, od katerih so mu bili obračunani prispevki, v katerihkoli zaporednih 18 letih zavarovanja po 1. 1. 1970, ki so bila zanj najugodnejša. Podaljševanje obračunskega obdobja iz 10 let (ZPIZ-92) na 18 let je potekalo postopno, za eno leto na leto (iz 10 let leta 2000 na 18 let leta 2008).

Za izračun pokojninske osnove so se upoštevale plače oziroma osnove, od katerih so bili plačani prispevki, zmanjšane za davke in prispevke, ki so se obračunavali in plačevali od plače po povprečni stopnji v RS. Višino povprečne stopnje prispevkov in davkov, veljavno v posameznem koledarskem letu, je določil in objavil minister, pristojen za finance, minister, pristojen za delo, pa je predpisal metodologijo za določitev plač, ki so se upoštevali pri izračunu pokojninske osnove ter določil in objavil valorizacijske količnike.

Pri določitvi pokojninske osnove so se plače oziroma zavarovalne osnove iz prejšnjih let preračunale z valorizacijskimi količniki tako, da so ustrezale gibanjem povprečnih plač in pokojnin v koledarskem letu pred uveljavitvijo pravice do pokojnine.

Valorizacijski količniki so se vsako leto določili na novo na način, da se je rast povprečne plače v RS povečalo na račun uskladitev vseh pokojnin oziroma da se je povprečno plačo na zaposleno osebo v državi, izplačano za oktober 1990 in povečano za odstotek vseh uskladitev pokojnin po predpisih, veljavnih do uveljavitve ZPIZ-1 in po 150.a in 150.b členu, opravljenih od 1. 1. 1991 do konca koledarskega leta pred letom uveljavitve valorizacijskih količnikov, delilo z zneskom povprečne plače na zaposleno osebo v državi, dosežene v letih, iz katerih se plače upoštevali za izračun pokojninske osnove.

Zaradi t. i. horizontalnega izenačevanja posameznih generacij upokojencev oziroma zagotavljanja enakopravnega položaja med upokojenci, upokojenimi v različnih obdobjih, se je v skladu s 151. členom ZPIZ-1 pri izvedbi prve uskladitve v vsakem koledarskem letu opravila uskladitev med pokojninami, uveljavljenimi v tekočem letu in pokojninami, uveljavljenimi pred tem. Zato je bila prva uskladitev prej uveljavljenih pokojnin nižja od uskladitve pokojnin, uveljavljenih v tekočem letu, in sicer za toliko, za kolikor se je v tekočem letu zmanjšala odmerna stopnja za 40 let pokojninske dobe v primerjavi z odmerno stopnjo za 40 let pokojninske dobe iz predhodnega leta. Skladno z zakonodajo se je namreč odmerni odstotek vsako leto zniževal za 0,5%.

Valorizacijski količnik je tako vsako leto padal in je v letu pred uveljavitvijo novega zakona (2012) znašal 0,732. Rezultat posebnega načina valorizacije plač oziroma zavarovalnih osnov iz prejšnjih let

dela je imel tako za posledico predvsem padanje višine začetnih pokojnin novih upokojencev, le-te pa so se vsako leto še nižale, saj je na letni ravni padal odstotek uskladitev pokojnin. S takšnim načinom se je torej poseglo tudi v višino pokojnin, saj so se pravice odmerile od pokojninske osnove, ki je bila tudi do 20 % nižja, kot pa bi bila če bi se pri preračunu uporabilo izključno realno rast povprečne plače v Republiki Sloveniji.

V skladu z ZPIZ-2 se za izračun pokojninske osnove starostne pokojnine upošteva obdobje najugodnejših zaporednih 24 let zavarovanja od 1.1.1970 dalje, ki so za zavarovanca najugodnejša. V prehodnem obdobju se je obračunsko obdobje za izračun pokojninske osnove podaljševalo postopoma za eno leto na leto (iz 19 let v letu 2013 na 24 let leta 2018).

Zaradi težnje po bolj preglednem sistemu valorizacije preteklih pokojninskih osnov in s tem preglednejšim načinom ugotavljanja višine pokojnine je ZPIZ-2 na nov način določil valorizacijske količnike za preračun osnov iz prejšnjih let zavarovanja na primerljivo vrednost v letu, ko se posameznik upokoji.

Pri izračunu pokojninske osnove se osnove iz prejšnjih let zavarovanja preračunajo z valorizacijskimi količniki, ki se vsako leto določijo na novo in se izračunajo po naslednji formuli na tri decimalna mesta:

$$\frac{PPZOKPU}{PPZOKL}$$

PPZOKPU = povprečna plača na zaposleno osebo, izplačana za koledarsko leto pred letom, za katero so določeni količniki,

PPZOKL = povprečna plača na zaposleno osebo, izplačana za posamezno koledarsko leto

Valorizacijske količnike vsako leto objavi minister, pristojen za delo, v soglasju z ministrom, pristojnim za finance.

Z novim načinom določanja valorizacijskega količnika, ki upošteva izključno rast povprečne plače v RS (kar pomeni, da je valorizacijski količnik za preračun osnov iz zadnjega leta dela vedno enak 1), zaradi česar je ugodnejši od valorizacijskih količnikov po ZPIZ-1 (kjer so se količniki preračunavali na podlagi rasti povprečne plače v RS, povečane na uskladitev vseh pokojnin od 1.1.1991 dalje), je ZPIZ-2 odpravil nesorazmerne posege v višino začetnih pokojnin novih upokojencev in določil ustreznejši način izračuna valorizacijskih količnikov. To izhaja predvsem iz dejstva, da so plače v preteklih letih rasle hitreje kot pokojnine in tudi kot rast cen življenjskih stroškov, kar pri preračunavanju valorizacijskih količnikov pomeni tudi višje vrednosti le-teh v primerjavi z načinom izračuna po ZPIZ-1 in kot končni rezultat prinese tudi višje pokojnine. Poleg navedenega se je z novim načinom določanja valorizacijskih količnikov odpravila horizontalna enakost med upokojenci, ki so se oziroma se bodo upokojili.

ZPIZ-2 je vzpostavil nov način odmere pokojnine, in sicer z uvedbo novih »čistih« neto odmernih odstotkov, v katerih je že upoštevana prilagoditev s količnikom v višini 0,732, ki je fiksiran na raven iz leta 2011 in se ne spreminja (tako kot se je v skladu z ZPIZ-1). To pomeni, da tudi upokojenci, ki se upokojujejo še v skladu s 391. členom ZPIZ-2 (upokojevanje po prejšnjih predpisih), obdržijo pokojnino najmanj v višini, kot bi jim šla, če bi se upokojili leta 2012.

3. Glede vprašanja v zvezi s spremembami odmernih odstotkov in »ugodnejšega vrednotenja pokojninske dobe brez dokupa« od osamosvojitve Slovenije do danes Vlada RS v nadaljevanju pojasnjuje naslednje:

ODMERNI Odstotki

Po ZPIZ-92 je bila starostna pokojnina za 15 let dopolnjene zavarovalne dobe moškim odmerjena v višini 35% pokojninske osnove, ženskam pa v višini 40% pokojninske osnove, pri čemer se je moškim za vsako nadaljnje leto dopolnjene pokojninske dobe povečala za 2%, ženskam pa do dopolnjenih 20 let za 3%, za vsako dopolnjeno leto pokojninske dobe nad 20 let pa za 2% pokojninske osnove, vendar največ do 85% pokojninske osnove (M in Ž).

Starostna pokojnina za zavarovanca s 40 leti dopolnjene pokojninske dobe in zavarovanko s 35 leti dopolnjene pokojninske dobe, je bila odmerjena v višini 85 % od pokojninske osnove.

ZPIZ-1 je v 50. členu za odmero starostne pokojnine določil nižje odmerne odstotke, kot so veljali v skladu s predhodno zakonodajo. Starostna pokojnina za dopolnjenih 15 let zavarovalne dobe je bila zavarovancu odmerjena v višini 35% od pokojninske osnove, zavarovanki pa v višini 38% od pokojninske osnove. Za vsako nadaljnje leto dopolnjene pokojninske dobe se je odmerni odstotek povečal za 1,5%, za 6 mesecev dopolnjene pokojninske dobe pa za 0,75%. V prehodnem obdobju je veljal kombiniran način odmere starostne pokojnine. Tako se je zavarovancu, ki je del pokojninske dobe dopolnil do 31. 12. 1999, pokojnina odmerila ob upoštevanju odstotkov za odmero pokojnine po predpisih, veljavnih do uveljavitve ZPIZ-1 in odstotkov za odmero pokojnine, določenih z ZPIZ-1. Skupni odmerni odstotek se je določil tako, da se je odstotku za odmero pokojnine po prejšnjih predpisih, ki je bil določen glede na pokojninsko dobo, dopolnjeno do uveljavitve ZPIZ-1 (torej do 31. 12. 1999), prištelo po 1,5% za vsako leto pokojninske dobe oziroma po 0,75% za 6 mesecev pokojninske dobe, dopolnjene po 1. 1. 2000. Tista pokojninska doba, ki je po prejšnjih predpisih ni bilo mogoče vrednotiti, ker je bila krajša od 6 mesecev, se je prištela k pokojninski dobi, dopolnjeni po uveljavitvi ZPIZ-1.

Skladno z zakonodajo se je odmerni odstotek vsako leto zniževal za 0,5%. Odmerni odstotek za 40 let pokojninske dobe za moške se je tako od uveljavitve ZPIZ-1 (1. 1. 2000) do leta 2013 znižal za 7 odstotnih točk, torej na 78% od pokojninske osnove.

ZPIZ-2 je vzpostavil nov način odmere pokojnine, in sicer z uvedbo novih »čistih« neto odmernih odstotkov, v katerih je že upoštevana prilagoditev s količnikom v višini 0,732, ki je fiksiran na raven iz leta 2011 in se ne spreminja (tako kot se je v skladu z ZPIZ-1). Pri določitvi odmernih odstotkov po ZPIZ-2 je bilo namreč potrebno upoštevati rast pokojnin, ki je bila nižja od rasti plač. Z ZPIZ-2 je bilo zaustavljeno tudi nadaljnje padanje pokojnin, ki je bilo posledica že omenjenega zniževanja odmernega odstotka za 0,5 odstotne točke na leto.

Razlika med določitvijo odmernih odstotkov po ZPIZ-1 in ZPIZ-2 je v tem, da so bili po ZPIZ-1 odmerni odstotki določeni v bruto višini, zato jih je bilo potrebno še dodatno uskladiti z odstotkom vseh uskladitev pokojnin, ki je v letu 2011 znašal 0,732 (vendar pa se je letno še zniževal in tako povzročal vsako leto nižjo določitev višine pokojnin novih upokojencev). Po ZPIZ-2 pa so odmerni odstotki že v zakonu določeni v neto višini in upoštevajo zaostajanje rasti pokojnin za rastjo povprečnih plač. Pokojnina zavarovanca za 40 let pokojninske dobe tako znaša 57,25 % pokojninske osnove (kar bi bilo enako odstotku po ZPIZ-1 iz leta 2012 v višini 78,75 %), pokojnina zavarovanke za 40 let pokojninske dobe pa v letošnjem letu znaša 63,5 % (kar bi bilo po ZPIZ-1 enako 86 %), pri čemer je pokojninska osnova zaradi drugačne valorizacije osnov iz prejšnjih let ustrezno višja.

Zaradi postopnega dviga zahtevane pokojninske dobe za zavarovanke iz 38 let po ZPIZ-1 na 40 let po ZPIZ-2 in zaradi ohranjanja vrednosti pokojnin zavarovank v primerljivi višini kot po ZPIZ-1, je v prehodnem obdobju za zavarovanke določen ugodnejši način odmere starostne pokojnine. Na ta način se zavarovankam, ki bodo v letih 2013 – 2022 dopolnile zahtevano pokojninsko dobo, omogoča ohranjanje vrednosti pokojnine v primerljivi višini kot po ZPIZ-1, in sicer od:

- 1. 1. 2013 do 31. 12. 2016 za 40 let 64,25 % (bruto – 87,77 %);

- 1. 1. 2017 do 31. 12. 2019 za 40 let 63,5 % (bruto – 86,75 %);
- 1. 1. 2020 do 31. 12. 2022 za 40 let 61,5 % (bruto – 84 %).

UGODNEJŠE VREDNOTENJE POKOJNINSKE DOBE

Po ZPIZ-92 se je zavarovancu, ki je ostal v zavarovanju po dopolnitvi polne pokojninske dobe, ker še ni dopolnil zakonsko določene starosti, odmerjena pokojnina povečala za 1% za vsako dopolnjeno leto, ki presega polno pokojninsko dobo.

Po ZPIZ-1 se je pri odmeri starostne pokojnine delovna doba, daljša od 40 let (moški) oziroma 38 let (ženske), ki jo je zavarovanec dopolnil do dopolnitve 63 let starosti (moški) oziroma 61 let starosti (ženska), vrednotila z višjimi odstotki, in sicer na naslednji način:

	M	Ž	vrednost posameznega leta delovne dobe	6M
VREDNOTENJE DALJŠE DELOVNE DOBE OD POLNE	41. leto	39. leto	3%	1,5%
	42. leto	40. leto	2,60%	1,3%
	43. leto	41. leto	2,20%	1,1%
	44. leto	42. leto	1,80%	0,9%
	45. in vsako naslednje leto	43. in vsako naslednje leto	1,50%	0,75%

V skladu z ZPIZ-2 se z namenom spodbujanja daljše aktivnosti ter s tem kasnejšega uveljavljanja starostne pokojnine zavarovancu, ki izpolni pogoje za starostno upokojitev 60 let starosti in 40 let pokojninske dobe brez dokupa (oziroma v prehodnih obdobjih ustrezno nižje starosti in pokojninske dobe brez dokupa) in ostane vključen v obvezno zavarovanje, vsako nadaljnje leto dopolnjene pokojninske dobe brez dokupa, dopolnjene v obveznem zavarovanju po uveljavitvi ZPIZ-2, **vrednoti z višjim odmernim odstotkom** na način, da se trije meseci pokojninske dobe brez dokupa vrednotijo v višini 1%. Takšno ugodnejše vrednotenje je omejeno na največ tri zaporedna leta dopolnjene daljše pokojninske dobe brez dokupa, kar pomeni, da se zavarovancem, ki izrabijo ta bonus v celoti, zadnja 3 leta dopolnjene pokojninske dobe brez dokupa vrednotijo v višini 12% (namesto 3,75 %).

UGODNEJŠE VREDNOTENJE POKOJNINSKE DOBE BREZ DOKUPA	3M	1%
	6M	2%
	9M	3%
	1L	4%

****Podrobnejši podatki o odmernih odstotkih, valorizacijskih količnikih ter ugodnejšem vrednotenju dobe v skladu s posameznimi zakoni so razvidni iz priloge k odgovoru na poslansko vprašanje.**

4. Glede vprašanja v zvezi z usklajevanjem pokojnin od osamosvojitve Slovenije do danes Vlada RS pojasnjuje, da se je po **ZPIZ-92** v začetku vsakega leta določilo razmerje med povprečno plačo na zaposlenega v republiki in povprečno starostno pokojnino za polno pokojninsko dobo, ki ni moglo biti nižje od 85%.

Pokojnine so se usklajevale na podlagi uradnih statističnih podatkov o mesečnem gibanju plač vseh zaposlenih delavcev na območju republike. Upokojencem je pripadala tako usklajena pokojnina od

prvega dne meseca, v katerem je ugotovljen skupni porast plač, ki za 1,5% presega povprečje plač, glede na katero so bile pokojnine nazadnje usklajene. Izplačilo pokojnin ni moglo biti nižje od izplačila pokojnin za prejšnji mesec.

Pokojnina, uveljavljena v tekočem letu, se je ob odmeri preračunala z odstotkom, izračunanim ob upoštevanju poprečja plač zaposlenih v državi za oktober 1990, povečanega za odstotek vseh uskladitev pokojnin od 1. 1. 1991 do decembra v koledarskem letu pred letom uveljavitve pravice do pokojnine, in dejanskim poprečjem plač v navedenem koledarskem letu.

Če se je z zakonom spremenil način odmere ali usklajevanja pokojnin, je Zavod v 90 dneh po uveljavitvi teh sprememb pripravil pregled zneskov pokojnin, uveljavljenih v posameznih koledarskih letih od 1. 1. 1984 dalje. V primeru, če se je ugotovilo, da starostna pokojnina delavca, ki se je upokojil v določenem obdobju in je v polni zavarovalni dobi prejemal plače v višini poprečne plače na zaposlenega delavca v državi, zaostaja za starostno pokojnino, kakršna bi mu bila za enako pokojninsko dobo in pokojninsko osnovo odmerjena v tekočem letu, so se vse pokojnine, uveljavljene v navedenem obdobju, uskladile za ugotovljeno razliko. Če pa je bilo ugotovljeno, da starostna pokojnina delavca, ki se je upokojil v določenem obdobju in je v polni zavarovalni dobi prejemal plače v višini poprečne plače na zaposlenega delavca v državi, presega starostno pokojnino, kakršna bi mu bila za enako pokojninsko dobo in pokojninsko osnovo odmerjena v tekočem letu, se vse pokojnine, uveljavljene v navedenem obdobju, niso usklajevale vse dokler se niso izenačile s starostnimi pokojninami, kakršne bi bile zavarovancem z enako pokojninsko dobo in pokojninsko osnovo odmerjene v tekočem letu.

Po ZPIZ-1 so se pokojnine usklajevale glede na rast zneska povprečne mesečne plače, izplačane zaposlenim pri pravnih osebah, ki ga je Statistični urad RS objavil v Uradnem listu RS. Osnova za uskladitev pokojnin je bila pokojnina, ki je upravičencu pripadala za mesec pred mesecem, v katerem se je izvedla uskladitev oziroma ob odmeri, če je bila odmerjena v mesecu izvedbe uskladitve.

Redna letna uskladitev pokojnin se je izvedla pri izplačilu pokojnin za februar, pri čemer so se pokojnine uskladile največ za toliko odstotkov, za kolikor je povprečna plača za preteklo koledarsko leto porasla v primerjavi s povprečno plačo za koledarsko leto pred tem.

Uskladitev pokojnin glede na rast plač v tekočem letu se je izvedla pri izplačilu pokojnin za november, pri čemer so se pokojnine uskladile za toliko odstotkov, za kolikor je povprečna plača za obdobje januar – september tekočega leta porasla v primerjavi s povprečno plačo za obdobje januar–december predhodnega leta. Pokojnine se uskladile za največ toliko odstotkov, da povprečen mesečni porast najnižje pokojninske osnove, veljavne v tekočem letu, po opravljeni februarski in novembrski uskladitvi, v primerjavi z mesečnim povprečjem te osnove, veljavne v preteklem letu, ni presegla jesenske napovedi ocenjenega porasta povprečne plače za obdobje januar – december tekočega leta v primerjavi z njenim povprečjem za obdobje januar – december preteklega leta.

Vsako leto se je za zagotovitev enakopravnega položaja med upokojenci, ki so se upokojili v različnih obdobjih, izvedel tudi preračun pokojnin, uveljavljenih v različnih obdobjih, pri čemer se je opravila uskladitev med pokojninami, uveljavljenimi v tekočem letu in pred tem uveljavljenimi pokojninami. Odstotek uskladitve se je določil tako, da sta se primerjali odmerni stopnji za 40 let pokojninske dobe moškemu v tekočem koledarskem letu in predhodnem letu. Uskladitev se je nanašala na vse uveljavljene pokojnine, ki bi glede na dopolnjeno pokojninsko dobo presegale novo uveljavljene pokojnine z enako pokojninsko dobo.

ZPIZ-2 prvič, odkar obstaja institut usklajevanja pokojnin, določa tudi njegov namen. Usklajevanje pokojnin je namenjeno ohranjanju njihove vrednosti med izplačevanjem.

ZPIZ-2 je na novo določil formulo za usklajevanje pokojnin. V primerjavi s prejšnjo zakonodajo, ki je določala, da se pokojnine usklajujejo z rastjo plač, nova formula določa, da se usklajujejo delno z rastjo povprečne mesečne bruto plače v RS, delno pa na podlagi rasti cen življenjskih stroškov, ki ju ugotovi in uradno objavi SURS. Letna uskladitev pokojnin se po novem tako opravi enkrat letno ob izplačilu pokojnin za mesec februar tekočega leta, in sicer v višini 60 % rasti povprečne bruto plače, izplačane za obdobje januar – december preteklega leta, v primerjavi s povprečno bruto plačo, izplačano za enako obdobje leto pred tem, in za 40 % povprečne rasti cen življenjskih stroškov v obdobju januar – december preteklega leta v primerjavi z enakim obdobjem leto pred tem. Ker višina uskladitve temelji na določenem delu rasti bruto plače in cen življenjskih potrebščin, ne pa tudi na njunih zmanjšanjih, ima uskladitev pokojnin lahko za posledico le njihovo zvišanje, negativne uskladitve pa zakon ne predvideva. Določena je tudi varstvena določba, da uskladitev ne more biti nižja od ugotovljene polovične rasti cen življenjskih potrebščin, kar zagotavlja najmanj polovično ohranjanje realne vrednosti pokojnin v primeru, da bi prišlo do nizke ali ničelne rasti povprečne plače.

Način izvedbe uskladitve pokojnin se bistveno razlikuje od ureditev, veljavnih v preteklih obdobjih, ker je ne navezuje na datum uveljavitve pokojnine. Uskladitev se nanaša na vse pokojnine, tako tiste, ki so bile uveljavljene do konca koledarskega leta, iz katerega se sicer upošteva rast povprečne bruto plače in povprečna rast cen življenjskih potrebščin, kot uveljavljene pokojnine v letu izvedbe uskladitve.

ZPIZ-2 vsebuje tudi določbo o možnosti izredne uskladitve pokojnin ob izpolnitvi zakonsko določenih pogojev. Zakon tako določa, da se lahko v letu, ki sledi letu, v katerem je ugotovljena pozitivna gospodarska rast bruto domačega proizvoda, ali v letu, ko je rast najnižje pokojninske osnove dve leti zaporedoma nižja od rasti cen življenjskih potrebščin v obdobju januar – december preteklega leta v primerjavi z enakim obdobjem pred tem, na predlog Sveta Zavoda in s soglasjem Vlade RS, opravi izredna uskladitev pokojnin.

Upoštevanje dveh različnih podlag za izvedbo uskladitve pokojnin je v slovenskem pokojninskem sistemu izjema, saj takšnega načina do sedaj predpisi, ki so urejali usklajevanje pokojnin, niso določali. Takšen sprememba načina usklajevanja pokojnin naj bi zagotavljale vzdržnost sistema, ohranjale vrednost pokojnin, skupaj z drugimi določbami zakona pa naj bi zaustavile tudi nadaljnje padanje vrednosti novih pokojnin.

Priloge:

- ODSOTOK ODMERE POKOJNINE - ZPIZ92.ZPIZ1.ZPIZ2.xlsx
- valorizacije pokojnin 1984-2019.xlsx
- VALORIZACIJSKI KOLIČNIKI od 2000 dalje.zip